Lausunto
VATT/250/07.01/2016
13.10.2016

Eduskunta
Työ- ja elinkeinojaosto

HE 134/2016 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2017

Teema: Yritystukijärjestelmän keskeiset ongelmat sekä vireillä /suunnitteilla olevat kehittämistoimet (Pl 32)

Erityisesti: VATT:n Policy Brief 2-2016 "Suomen energiaverotus suosii energiaintensiivisiä suuryrityksiä"

Yritystukijärjestelmän keskeiset ongelmat sekä vireillä /suunnitteilla olevat kehittämistoimet

Yritystukijärjestelmän keskeisten ongelmien osalta viitataan VATT:n 11.10.2016 toimittamaan lausuntoon liittyen hallituksen esitykseen eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2017HE 134/2016.

Erityisesti todetaan, että työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan sisällä on voimakasta siirtymistä innovaatiopolitiikan panostuksista alue- ja energiapoliittisiin toimiin. Energiapolitiikan määrärahat kasvavat 81.0 miljoonaa euroa, 383.4 miljoonasta eurosta 464.5 miljoonaan euroon. Tukipolitiikan kokonaiskentässä innovaatiopolitiikan suhteellinen rooli on heikentynyt selvästi viime vuosina.

Energiaintensiivisen teollisuuden verotuet muodostavat myös huomattavan erän energiatukikategoriassa työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan luokkien ulkopuolella.

Tuottavuuskehityksen ja pitkän aikavälin kasvun vauhdittamiseksi tukipolitiikkaa tulisi kohdistaa talouden uusiutumista edistäväksi. Viimeaikaisen tukipolitiikan kehityksen ei voida perustellusti katsoa tukevan tätä tavoitetta. Esimerkiksi tuet, joita perustellaan tuettavan liiketoiminnan heikolla tuottavuudella, hidastavat tuottavuuskehitystä. Samalla ne rasittavat muuta taloutta mm. verotaakan kasvun myötä.

Korkeatasoinen koulutus ja tutkimus ovat kilpailukykyisen T&K-sektorin tärkein toimintaedellytys. Korkeakoulu-, tutkimus- ja tiederahoituksen supistuminen muilla hallinnonaloilla vähentää sekin innovaatiotaloutta tukevaa julkista rahoitusta. Julkisen rahoituksen voidaankin katsoa viime vuosina siirtyneen selvästi pois tulevaisuuden osaamispohjaa ja innovaatioita luovasta olemassa olevaa yritysrakennetta säilyttävään suuntaa.

VATT:n Policy Brief 2-2016 "Suomen energiaverotus suosii energiaintensiivisiä suuryrityksiä"

Tiivistelmä

Suomen energiaveronpalautuksista on muodostunut mittava energiaintensiivisen teollisuuden verotuki. Maksettujen palautusten arvo on vuoden 2011 energiaverouudistuksen jälkeen kasvanut yli 200 miljoonaan euroon vuodessa.

VATT on tutkinut veronpalautusten vaikutuksia yritysten kilpailukykyyn VNK-TEAS-hankkeessa "Vuoden 2011 energiaverouudistuksen arviointia". Tutkimuksen mukaan veronpalautusjärjestelmä ei ole parantanut energiaintensiivisen teollisuuden kilpailukykyä.

Kilpailukykyvaikutuksia arvioitiin analysoimalla tilastollisesti veronpalautusten ja seuraavien kilpailukykyindikaattorien yhteyttä: yrityksen tuottavuus, nettovoittomarginaali, pääoman tuottoaste sekä viennin arvo.

Vuoden 2011 energiaverouudistuksen yhtenä tavoitteena oli vähentää hiilidioksidipäästöjä. Energiaintensiivisen teollisuuden veronpalautukset vesittävät kannustimet parantaa energiatehokkuutta – mitä suurempi energiankulutus on suhteessa jalostusarvoon, sitä suurempi on energiaveron palautus ja pienempi lopullinen energiaveroaste.

Aineistot

Tutkimuksessa käytettiin Tullin, valtionvarainministeriön ja Verohallinnon kokoamia yritystason tietoja toteutuneista veroista, veronpalautuksista, taloudellisista tuloksista ja viennistä.

Tullin ja valtiovarainministeriön tiedot sisältävät energiaveropalautuksia hakeneiden yritysten maksamat energiaverot, energiaveron palautukset, jalostusarvot sekä eri energiamuotojen kulutusmäärät. Tilastot kattavat vuodet 2010-2014. Tullin ja valtiovarainministeriön tiedot yhdistettiin Y-tunnuksen avulla Verohallinnon tietoihin yritysten tilinpäätöksistä, taseista, arvonlisäveroista, kustannuslajeista ja ulkomaankaupasta.

Menetelmät

VATT:tutkimus tarkasteli energiaveron palautusten ja kilpailukyvyn yhteyttä paneeliregressioanalyysien avulla.

Tuotannon kannattavuuteen vaikuttavat luonnollisesti monet muut tekijät kuin energiaveron palautukset. Tutkimuksessa käytetyillä tilastollisilla menetelmillä voidaan erottaa energiaveronpalautusten yhteys kilpailukykyindikaattoreihin muiden kannattavuuteen vaikuttavien tekijöiden vaikutuksista.

Tulokset kertovat siis, mikä on energiaveronpalautusten ja kilpailukyvyn yhteys silloin kun muiden kilpailukykyyn vaikuttavien tekijöiden osuus kilpailukyvyn muodostumisessa on erotettu veronpalautusten osuudesta. Veronpalautusten osuudesta kilpailukykytekijänä erotettiin työllisten määrä (edellisenä vuonna), viennin osuus liikevaihdosta (edellisenä vuonna), liikevaihto (edellisenä vuonna), tuonti (edellisenä vuonna), palveluiden viennin osuus EU-viennistä, yleinen aikatrendi

vuodesta 2011 lähtien (jolloin energiaverot nousivat ja yleisesti ottaen huonompi taloustilanne alkoi), saman toimialan keskiarvo kyseiselle kilpailukykyindikaattorille samantyyppisten yritysten joukossa samana vuonna (vientiyritykset vs. vain kotimarkkinoille myyvät yritykset) sekä yleistä maakohtaista aikatrendiä.

Energiaverojen palautukset ja yritysten kansainvälinen kilpailukyky
– päätulokset tilastollisista analyyseistä

Analyysissä ei löydetä tilastollisesti merkitsevää yhteyttä veronpalautusten piiriin kuulumisen tai energiaveropalautusprosenttien ja yritysten kilpailukykyindikaattorien väliltä.

Useat muut tekijät korreloivat tilastollisesti merkitsevästi yritysten menestyksen kanssa. Esimerkiksi yrityksen tuottavuustaso korreloi positiivisesti ja tilastollisesti merkitsevästi liikevaihdon, nettovoittomarginaalien, pääoman tuottoasteen, viennin arvon ja keskipalkkojen kanssa. Finanssikriisivuosilla 2009-2010 puolestaan on tilastollisesti merkitsevä negatiivinen yhteys tuottavuustasoon, liikevaihtoon, kannattavuuteen ja työllisyystasoon, verrattuna muihin vuosiin välillä 2005-2014. Lisäksi mm. sektoritason yleiset vuositrendit korreloivat merkitsevästi monien kilpailukykyindikaattorien kanssa.

Korrelaation puuttuminen regressioanalyysissä tarkoittaa, että energiaveronpalautuksilla ja kilpailukykyindikaattoreilla voi olla syy-yhteys vain, mikäli jokin havaitsematon tekijä korreloi täydellisesti energiaveronpalautuksen kanssa tai mikäli palautuksien ja kilpailukyvyn yhteys on epälineaarinen. Analyysissä ei kuitenkaan havaita myöskään tilastollisesti merkitsevää epälineaarista yhteyttä palautuksien ja kilpailukyvyn välillä. Syy-yhteys edellyttäisi siis energiaveronpalautusten kanssa täydellisesti korreloivaa havaitsematonta tekijää, mitä voidaan pitää erittäin epätodennäköisenä. VATT:n johtopäätös on, että tuki ei paranna yritysten kilpailukykyä.

Essi Eerola
ylijohtajan sijainen

Marita Laukkanen
tutkimusohjaaja